

บทความวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อเสนอแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือ
ในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

จิตโสภณ โสหา*

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อีเมล: jidsopin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 โดยได้ศึกษาจากเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 2 เรื่อง ได้แก่ 1) งานวิจัยเรื่อง สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และ 2) งานวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเคราะห์ผลงานวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า 1) ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) และ 2) สภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) 3) แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิต 3) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิต 4) ด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : แนวทาง, เสริมสร้างความร่วมมือ, ทักษะชีวิต, เด็กปฐมวัย, ศตวรรษที่ 21

Received: 8 March, 2025, Revised: 18 April, 2025, Accepted: 20 May, 2025

---

* Corresponding author

RESEARCH SYNTHESIS TO PROPOSE GUIDELINES FOR ENHANCING COLLABORATION
IN DEVELOPING LIFE SKILLS OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN IN 21ST CENTURY

Jidsopin Soha*

Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University

Email: jidsopin@gmail.com

Abstract

The purpose of this research was 1) to proposed guidelines for enhancing collaboration in developing life skills of early childhood children in 21st century. The sample group in the research were 2 research report documents on data 1) family conditions and parenting for enhance life skills in early childhood children in the 21st century. and 2) state and problems of teachers in education management to developing life skills in 21st century for young children. The research tool used is a research synthesis form. Data were analyzed using descriptive analysis.

The results showed that: 1) the overall life skills of early childhood children were at a high level ($\bar{x}$ =3.93). 2) The state and problems of teachers in education management to developing life skills in 21st century for young children was found that the overall level was at a high level ($\bar{x}$ =4.46), 3) guidelines for enhancing collaboration in developing life skills of early childhood children in 21st century consists of four domain: educational administration of early childhood development centers, building cooperation in the development of life skills, building knowledge and understanding to develop life skills, enhancement of life skills of early childhood children in the 21st century.

Keyword : Guidelines, Enhance cooperation, Life Skills, Early childhood children, The 21st century

---

* Corresponding author

บทนำ (Introduction)

เป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้น สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย และสมรรถนะของเด็กที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพเด็กปฐมวัยของอาเซียนเพิ่มขึ้น แต่พัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2557 พบว่าเด็กแรกเกิด ถึงอายุ 5 ปี มีพัฒนาการสมวัยลดลงจากร้อยละ 73.4 เป็นร้อยละ 72.8 ซึ่งสาเหตุสำคัญอาจเกิดจากการที่ผู้ปกครองขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และโภชนาการ อีกทั้งยังขาดโอกาสในการเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของการเป็นพ่อแม่ที่ดี แม้ว่าภาครัฐจะได้ดำเนินการกำหนดนโยบายและแผนบูรณาการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลายกระทรวงอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์ที่ได้รับยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2558 พบว่า ยังมีเด็กอายุระหว่าง 2 - 5 ปี คิดเป็นประมาณร้อยละ 13.34 หรือประมาณ 410,000 คน ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระดับประถมศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2562 โดยมาตรา 5 (3) ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและความต้องการจำเป็นพิเศษ และมาตรา 7 บิดา มารดา และผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้เด็กปฐมวัยซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการพัฒนาตามแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 56 ก) แสดงให้เห็นว่าภาครัฐให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และเร่งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ทักษะชีวิต (Life skill) เป็นลักษณะหรือความสามารถทางจิตสังคม (Psychosocial Competence) ที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะชีวิตมีความจำเป็นและสำคัญมากในการดำเนินชีวิต และจำเป็นต้องมีการพัฒนาในช่วงปฐมวัย หรือในวัยเด็ก (อุมพร ตรังคสมบัติ, 2540) ทักษะชีวิตถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคคลในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสิ่งแวดล้อม สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งมีความซับซ้อนและมีการแข่งขันสูง ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม ทั้งนี้ เด็กปฐมวัย (อายุ 0 - 6 ปี) เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อปัจจัยแวดล้อมรอบตัว ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความบกพร่องในด้านพัฒนาการได้ หากไม่ได้รับการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม หากเด็กได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเหมาะสม โดยมีพื้นฐานที่เข้มแข็งและมั่นคงจากครอบครัว เด็กจะมีต้นทุนชีวิตที่ดีพร้อมปรับตัวและเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามวัย รวมทั้งมีความสามารถในการรับผิดชอบดูแลตนเอง จัดการความต้องการและสิ่งที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ (รุ่งลาวัลย์ อะคำลา, 2557) การพึ่งพาตนเองได้เป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญสำหรับการดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย โดยทักษะชีวิตมีความสำคัญมากสำหรับเด็กในสังคมปัจจุบัน (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2556) ทักษะชีวิตจะทำให้ก้าวทันอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อ

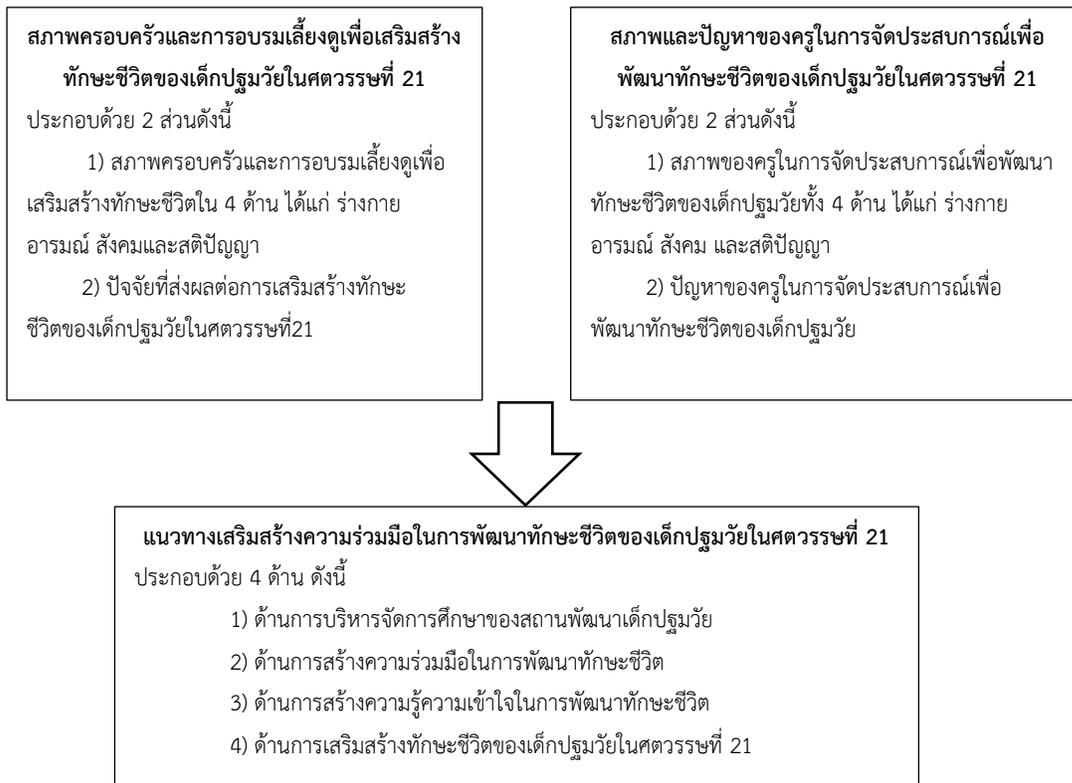
ธรรมชาติและพัฒนาตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่า ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

บริบทของสังคมไทยในชนบท เด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3 ปี มักจะอยู่ในความดูแลของสถาบันครอบครัว และเมื่อเด็กอายุ 4 ปี จะเป็นช่วงเวลาที่เด็กจะได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ไกลตัวออกไป คือ สังคมโรงเรียน ช่วงที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนเด็กต้องเผชิญกับการปรับตัว ทั้งปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่เพื่อนครู และบุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทำให้เด็กต้องปรับตัวในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน การสื่อสารกับบุคคล และการแก้ปัญหาต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับเด็กวัยนี้ ซึ่งอาจมีความขัดแย้งหรือสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก จึงจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ บุคคลจำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2542) ในอดีต สังคมไทยมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านโครงสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ พี่น้อง และญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม รวมถึง การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของลูกหลานในอนาคต นอกจากนี้ยังเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย โดยทุกคนมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน เคารพสิทธิซึ่งกัน และกัน พร้อมทั้งตัดสินใจร่วมกัน รู้จักรับฟังและสื่อสารเจรจา ประนีประนอมกันด้วยความรัก ความเข้าใจ และเหตุผล พร้อมทั้งรู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน (ดวงใจ บรรทัด, 2554) แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันแนวโน้มที่เด็กปฐมวัยจะมีโอกาสอยู่ใน ครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ครบทั้งคู่น้อยลง โดยสัดส่วนในชนบทมีปัญหามากกว่าในเมือง เนื่องจากพ่อแม่ทำงานคนละจังหวัด หรือแยกทางกัน โดยเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนมีโอกาสอยู่กับพ่อและแม่เพียงร้อยละ 55 เท่านั้น ส่วนเด็กในครอบครัวที่ไม่ยากจนมีโอกาสอยู่กับพ่อแม่ร้อยละ 62 เด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่โดยส่วนใหญ่มีสาเหตุเนื่องจากพ่อแม่ย้ายถิ่น ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพและการศึกษา ที่สำคัญเด็กกลุ่มนี้มีแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ต่ำกว่าเด็กกลุ่มที่มีครอบครัวพร้อมหน้า (อารี จำปากลาง, 2552)

Bronfenbrenner (1975) มองพัฒนาการของเด็กภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ที่ประกอบเป็นสิ่งแวดล้อมของเด็ก แต่ละคนกำหนดเป็นชั้นของสิ่งแวดล้อมไว้อย่างซับซ้อน ซึ่งแต่ละชั้นส่งผลต่อพัฒนาการของเด็ก โดยความเปลี่ยนแปลงหรือ ความขัดแย้งในชั้นใดชั้นหนึ่งจะส่งผลต่อชั้นอื่นๆ ทั้งหมด การที่จะศึกษาพัฒนาการของเด็กจึงต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของ สิ่งแวดล้อมทั้งหมด ไม่ใช่การพิจารณาสิ่งแวดล้อมที่เห็นอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่ ใหญ่กว่าด้วยเช่นกัน (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และพัชราภรณ์ พุทธิกุล, 2560) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จะช่วยให้กลุ่มองค์กรและภาคส่วนต่างๆมีวิสัยทัศน์เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการวางแผนการดำเนินงาน ร่วมกันดำเนินงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน รวมทั้งการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา เครือข่ายความร่วมมือทั้งในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือที่สมัครใจหรือรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเฉพาะกิจ (พงศกร อุดลพิทยาภรณ์, 2560)

ดังนั้น การพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กปฐมวัยนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครูและ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก จึงควรมีแนวทาง เสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ขึ้น เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้เข้ามา มีส่วนร่วมในพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เพื่อ เสริมเป็นแนวทางดังกล่าว

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective of the Research)

เพื่อนำเสนอแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

วิธีวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัย 2 เรื่อง ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานการวิจัยสภาพของครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และสภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ รายงานการวิจัย 2 ฉบับ ดังนี้

1) การวิจัยเรื่องสภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และ 2) การวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยของอาจารย์ สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย คณะครุศาสตร์ และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) งานวิจัยเรื่องสภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และ 2) งานวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 ชุด ได้แก่

1) แบบสอบถามพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เป็นแบบสอบถามประเภทมาตรวัดประเมิน จำนวน 1 ฉบับ

2) แบบสอบถามสภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบสอบถามประเภทมาตรวัดประเมิน จำนวน 1 ฉบับ

3) แบบวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย 1 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

สรุปผลการวิจัย (Research Conclusions)

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยเรื่อง 1) สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และ 2) สภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในจังหวัดศรีสะเกษ

ทักษะชีวิต	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	4.18	0.48	มาก
2. ด้านอารมณ์	3.68	0.37	มาก
3. ด้านสังคม	3.93	0.48	มาก
4. ด้านสติปัญญา	3.99	0.49	มาก
รวม	3.93	0.36	มาก

จากตารางพบว่า ครอบครัวมีการอบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากทุก ๆ ด้าน โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (S.D. = 0.36) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านร่างกาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (S.D. = 0.48) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านสติปัญญา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (S.D. = 0.49) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านอารมณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 (S.D. = 0.37) อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 2 สภาพของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

สภาพของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	4.55	0.17	มากที่สุด
2. ด้านอารมณ์จิตใจ	4.44	0.12	มาก
3. ด้านสังคม	4.55	0.05	มากที่สุด
4. ด้านสติปัญญา	4.32	0.20	มาก
รวม	4.46	0.11	มาก

จากตาราง แสดงว่า สภาพของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ด้านร่างกาย ($\bar{X}$ = 4.55) และด้านสังคม ($\bar{X}$ = 4.55) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอารมณ์จิตใจ ($\bar{X}$ = 4.44) และด้านสติปัญญา ($\bar{X}$ = 4.32) ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยเรื่อง 1) สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และ 2) สภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มาสังเคราะห์เป็นแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 1.1) ผู้บริหารวางแผนและกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติหรือบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กในศตวรรษที่ 21 ให้กับเด็กปฐมวัย รวมถึงการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน 1.2) ส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้รับการจัดสรรหรือมีทรัพยากรอย่างพอเพียง ทั้งด้าน

อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรบุคคล 1.3) การจัดสวัสดิการ เงินอุดหนุนสำหรับเด็กที่อยู่ในครัวเรือนยากจนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิต 2.1) พัฒนาระบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 2.2) จัดให้มีบริการ หรือช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนและครอบครัวเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู การแก้ปัญหา และเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็ก 2.3) จัดประชุม ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง เพื่อสื่อสาร แลกเปลี่ยน พูดคุยถึงปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิต 3.1) จัดอบรมพัฒนาผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ถูกต้องในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กปฐมวัย 3.2) จัดให้มีการอบรมให้กับครู ผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติในการพัฒนาทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 สำหรับเด็กปฐมวัย และแนวทางในการติดต่อสื่อสารและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปกครอง 3.3) จัดให้มีการอบรมผู้ปกครอง เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความรู้ เจตคติ และทักษะที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย และแนวทางเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเด็กอย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย รวมถึงการส่งเสริมให้รู้จักการมีส่วนร่วมของเด็กอย่างเป็นอิสระ และให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย 4) ด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 4.1) พัฒนารูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กตามวัย ให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น และติดตามประเมินผลความร่วมมือในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4.2) พัฒนาคู่มือ/ชุดความรู้ และแนวการอบรมเลี้ยงดูแลเด็กเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพ่อเป็นแม่ ผู้ปกครอง 4.3) จัดทำระบบข้อมูลข้อมูลพัฒนาการ ความพร้อมด้านทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้รายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล และเพื่อส่งต่อข้อมูลไปยังผู้ดูแลและรับผิดชอบด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพเด็ก

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิต 3) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิต 4) ด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกประเด็นที่นำมาอภิปรายผลใน 3 ประเด็นสำคัญที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบจากการวิจัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึงการสร้างความร่วมมือ และการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของครูในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญกับเด็กเท่าที่ควร การบริการจัดการทรัพยากร ในด้าน อาคารสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ และสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อเด็ก รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ครูมีภาระงานหน้าที่หนัก ทั้งการดูแลเด็กในห้องที่มีจำนวนมาก รวมถึงงานอื่นๆ เช่นงานธุรการต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) ที่กล่าวถึงปัญหาของการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) พบว่าคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ในภาพรวมอยู่เพียงในระดับพอใช้ และมี ศพด. ร้อยละ 10.8 ที่ต้องปรับปรุง/ปรับปรุงเร่งด่วน และสอดคล้องกับผลของโครงการตรวจติดตามการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 พบข้อเท็จจริงว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษหลายแห่งยังไม่ผ่านการ

ประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการพัฒนาเด็กปฐมวัยของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ กลุ่มกระทรวง คณะที่ 2 (2562) พบว่า จากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 -2558) พบว่าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ และมีร้อยละ 10.80 ต้องปรับปรุง/ปรับปรุงเร่งด่วน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาคุณภาพครูและบุคลากรผู้ดูแลเด็ก ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการส่งต่อไปสู่ระดับประถมศึกษา เนื่องจากรอยต่อทางการศึกษาที่เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงมีการส่งผ่านจากระดับชั้นเรียนหนึ่งไปสู่ชั้นเรียนอีกระดับหนึ่ง โดยมีธรรมชาติและรูปแบบการจัด การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ส่งผลโดยตรงกับเด็กในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ใหม่และอาจทำให้เด็กเกิดความกังวลใจ ทั้งนี้ พัฒนาการของเด็กวัยนี้ยังไม่เอื้อต่อการยอมรับและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิต หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกๆ ด้านจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ Unicef (2012) เสนอไว้ว่า ความพร้อมในการเข้าเรียนของเด็กในปัจจุบันมีส่วนที่เชื่อมต่อกันใน 3 มิติ ซึ่งความพร้อมของครอบครัวเป็นมิติหนึ่ง ที่ควรมุ่งเน้นไปยังทัศนคติของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นการคำนึงถึงบทบาทของผู้ปกครองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากและสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 (2542) มาตราที่ 23 วรรค 6 ว่า จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

3. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิต ข้อเสนอแนะที่พบจากการวิจัย คือ สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันรวมถึงการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาต่างๆ โดยยึดการพัฒนาเด็กเป็นสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการกำหนดนโยบาย และการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่อง แนวทางการขยายผลการจัดการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ได้รายงานถึงกรณีศึกษา: การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ นอกจากการเตรียมเด็กก่อนเข้าสู่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมแล้ว การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กให้เกิดประสิทธิผล ประกอบด้วย 3 เรื่องหลัก (ทักษะครู ความพร้อมด้านกายภาพและการกำกับดูแล) และ 3 ปัจจัยหนุนเสริม (หลักฐานเชิงประจักษ์ การประเมินผลการเรียนรู้ ความตระหนักของทุกภาคส่วน) โดยได้มีข้อเสนอแนะเพื่อการยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของท้องถิ่นที่มีกว่าสองหมื่นแห่งให้เป็นสถานการเรียนรู้คุณภาพได้อย่างทั่วถึงในการส่งต่อเด็กกว่าแปดแสนคน สู่อุปการศึกษาระดับที่สูงขึ้น โดยมีความสำคัญ ได้แก่ ระบบการฝึกอบรมและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง การติดตามการพัฒนาระดับผลลัพธ์บนหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีการเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพอย่างเป็นระบบ การยกระดับสมรรถนะด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ความตระหนักของสังคมในภาพรวมที่เป็นพลังมากพอต่อการขับเคลื่อน และการมีกรอบการลงทุนขั้นพื้นฐานที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนารอบด้านและคุณลักษณะตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ที่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ โภชนาการ การดูแล และการคุ้มครองให้อยู่รอดปลอดภัย ซึ่งต้องมีการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะของการวิจัย (Research Suggestion)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและครูนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับองค์กร ชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จัดประชุมผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อสื่อสารนโยบายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 อย่างชัดเจน 2) แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ และ 3) ประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรืออุปกรณ์

2. ด้านการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิต มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จัดตั้ง "ชมรมเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต" ภายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารให้ข้อมูล อบรม และให้คำปรึกษา 3) กำหนดวันพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและเด็กเป็นระยะ

3. ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิต มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จัดอบรม/สัมมนาให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Workshop) เช่น จำลองการจัดกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต 2) พัฒนาคู่มือ สื่อความรู้ที่กระชับ อ่านง่าย นำไปใช้ได้ทันที เช่น "10 วิธีง่าย ๆ เสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่บ้าน" และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านคลิปวิดีโอสั้นๆ หรือ Infographic

4. ด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) พัฒนากิจกรรมที่เน้นทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร 2) จัดทำแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ของเด็กแต่ละคน เพื่อติดตามพัฒนาการในแต่ละทักษะ 3) ใช้ข้อมูลพัฒนาการที่ได้จากการประเมิน เพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมและแนวทางสอนในแต่ละปีการศึกษา

สรุปการนำผลการวิจัยไปใช้ควรจะมีการจัดตั้งคณะทำงาน วางแผนและมีระบบติดตาม ร่วมกันพัฒนาความร่วมมือในชุมชน มุ่งเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะจริงในชีวิตประจำวันของเด็ก และมีระบบประเมินและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของครอบครัว เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21

2. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดศรีสะเกษ

องค์ความรู้ใหม่ (New body of Knowledge)

จากการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ ทำให้สามารถสรุปเป็นแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ได้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวมีความสำคัญกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ทั้งในด้านของนโยบายของผู้บริหาร ครู ครอบครั้ว และตัวเด็ก สามารถนำแนวทางดังกล่าวไปบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับองค์กร ชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 3 แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

แนวทางการดำเนินงาน	
1. ด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย	1.1 วางแผน กำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติ และบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาทักษะชีวิต รวมถึงกำกับติดตามและประเมินผล 1.2 จัดสรรทรัพยากรด้านอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และบุคลากรอย่างเพียงพอ 1.3 จัดสวัสดิการและเงินอุดหนุนสำหรับเด็กในครัวเรือนยากจนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ด้านการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิต	2.1 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครอบครัว สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.2 จัดช่องทางสื่อสารระหว่างโรงเรียนและครอบครัวเพื่อให้คำปรึกษา 2.3 จัดประชุมระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอเพื่อแลกเปลี่ยนและแก้ไขปัญหา
3. ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิต	3.1 อบรมพัฒนาผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต 3.2 อบรมครูและผู้ดูแลเด็กเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และแนวทางสื่อสารกับผู้ปกครอง 3.3 อบรมพ่อแม่ ผู้ปกครองให้มีความรู้ เจตคติ และทักษะการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม พร้อมการใช้สื่ออย่างปลอดภัย
4. ด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21	4.1 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิต และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก 4.2 พัฒนาคู่มือ/ชุดความรู้สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง 4.3 จัดทำระบบข้อมูลพัฒนาการและความพร้อมด้านทักษะชีวิต เพื่อติดตามและส่งต่อข้อมูล

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/publication/law2542/law2542.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คณะกรรมการการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ กลุ่มกระทรวง คณะที่ 2 (2562). รายงานการพัฒนาเด็กปฐมวัย. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=10104

- จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2556). *การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย*. รายงานการวิจัยนำเสนอในการประชุมวิชาการครบรอบ 56 ปี แห่งการสถาปนาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 10 กรกฎาคม 2556. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงใจ บรรทัด. (2554). *เสริมศักยภาพครอบครัว*. สืบค้นจาก <http://www.aihd.mahidol.ac.th/sites/default/files/images/new/pdf/seminar53/เสริมศักยภาพครอบครัว.pdf>
- พงศกร อุดลพิทยานุรักษ์. (2560). การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ตามแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. *An Online Journal of Education*, 13(2), 316–329.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- รุ่งลาวัลย์ ละอังกา. (2557). ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย: แก่นแห่งชีวิตที่เสริมสร้างได้จากครอบครัว. *วารสารวิจัยและพัฒนาเพื่อสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 1(2), 33–44.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2542). การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ความสำเร็จและความล้มเหลว. *วารสารครุศาสตร์*, 28(2), 33–48.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ธันวาคม 2562: แนวทางการขยายผลการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กรณีศึกษาการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid= 10105
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการศึกษาไทย: สถานภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานประจำปี 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อารี จำปาภาย. (2552). *เมื่อต้องเติบโตใหญ่ห่างไกลพ่อแม่: ลูกของพ่อแม่ที่ย้ายถิ่น ในมุมมองของปู่ย่าตายาย*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และพัชราภรณ์ พุทธิกุล. (2560). การวิเคราะห์สถานการณ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยโดยผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่และนวัตกรรมที่เสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว. *วารสารครุศาสตร์*, 45(3), 188-205.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2540). ความชุกและปัจจัยเสี่ยงของภาวะซีมีเศร้าในเด็ก: การศึกษาในผู้ป่วยนอกแผนกกุมารเวชศาสตร์. *จดหมายเหตุทางแพทย์แพทยสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์*, 80(5), 303–310.
- Bronfenbrenner, U. (1975). *Influences on human development*. Hinsdale: Dryden Press.
- UNICEF. (2012). *Definition of terms: Life skills*. Retrieved from <http://www.unicef.org/teachers/teacher/lifeskill/htm>